

RIKTLINJER FÖR SERVERINGSTILLSTÅND

Riktlinjer för försäljning av tobak, folköl
och vissa receptfria läkemedel

Härnösands
kommun

Innehåll

RIKTLINJER	Sid
1. BAKGRUND	3
2. SERVERINGSTIDER	4
3. STADIGVARANDE SERVERINGSTILLSTÅND	4
4. TILLFÄLLIGA SERVERINGSTILLSTÅND TILL ALLMÄNHETEN	6
5. SLUTNA SÄLLSKAP	7
6. UTESERVERING	7
7. TILLSTÅNDSGIVNING FÖR TEATERFOAJÉER	7
8. CATERING	7
9. DISKRIMINERING PÅ KROGEN	8
10. IDROTTSANLÄGGNINGAR OCH UNGDOMSMILJÖER	8
11. TILLSYN	8
12. KASSAREGISTER	10
13. MARKNADSFÖRING	10
14. FÖRSÄLJNING AV TOBAK	11
14. FÖRSÄLJNING AV FOLKÖL	12
15. FÖRSÄLJNING AV RECEPTFRIA LÄKEMEDEL	13
16. REMISSINSTANSER	13
17. KOMMUNALA AVGIFTER	14
BILAGA 1 DEFINITION AV SLUTNA SÄLLSKAP	15
BILAGA 2 EGENKONTROLLPROGRAM	16

1. Bakgrund

Härnösands kommuns riktlinjer för serveringstillstånd är utformade för att främja en god folkhälsa och en alkoholfri uppväxt för barn och unga. Forskning visar på ett tydligt samband mellan tillgång på alkohol och efterfrågan. Detta innebär att en begränsning av tillgängligheten har en positiv påverkan på att förhindra alkoholens skadeverkningar.

Riktlinjerna för tobak och folköl bygger främst på tillgänglighetsbegränsande insatser i form av tillsyn. Arbetet med tillsyn inom dessa områden är av särskild vikt för att öka medvetenheten och kunskapen om ålderskontroll vid försäljning och att klargöra handlarnas ansvar.

Riktlinjerna för serveringstillstånd, försäljning av tobak, folköl och vissa läkemedel ska ingå som en del i Härnösands kommuns alkohol och drogpolitiska program och fastställs av kommunstyrelsen. Riktlinjerna bygger på alkohollagen¹, tobakslagen², samt lagen om vissa receptfria läkemedel³ och är vägledande för kommunen.

Alkohollagstiftningen och dess innehåll

Alkohollagen är en skyddslagstiftning som syftar till att begränsa alkoholens skadeverkningar och den 1 januari 2011 trädde den nya alkohollagen i kraft. All försäljning av alkoholdrycker ska skötas på ett sätt så att man i möjligaste mån förhindrar skador. När det gäller servering är syftet att motverka främst de sociala skadeverkningar som alkoholkonsumtion kan vara orsak till (3 kap. 5 §). Alkohollagens bestämmelser ger uttryck för de grundläggande alkoholpolitiska normer som ska användas vid försäljning av alkoholdrycker.

Kommunens uppgift är att hjälpa tillståndshavarna och att kontrollera att reglerna följs. Lagstiftningen har genom bestämmelser sett till att en effektiv tillsyn över försäljningen av alkoholdrycker ska kunna utföras. Tillsynsmyndigheterna, kommunen och polismyndigheten, har rätt att besöka försäljningsstället och de utrymmen som där hör till (9 kap. 13 §). Bestämmelserna om administrativa åtgärder är till för att få bort missförhållanden och

för att förhindra att nya uppstår. Åtgärder mot en tillståndshavare har inte syftet att vara ett straff utan är ett hjälpmedel för att skapa en god restaurangmiljö. Tillståndshavaren ges ansvar att inom vissa, i lagen och i tillståndet givna ramar, själv få utforma sin verksamhet.

Ansökan om tillstånd enligt alkohollagen

Ansökan om tillstånd enligt alkohollagen görs på en ansökningsblankett vilken kan hämtas på eller beställas från socialförvaltningen. Blanketten finns även på kommunens hemsida www.harnosand.se, under rubriken blanketter och tjänster. Till ansökan ska bifogas de handlingar som enligt anvisningarna i blankettens bilaga krävs av socialnämnden.

Ett tillståndsärende kan inte avgöras förrän ansökningshandlingarna är kompletta och ansökningsavgiften är betald. Det är sökandens ansvar att se till att handlingarna är fullständiga.

Ansökningshandlingar skickas till:

Härnösands kommun

Socialförvaltningen/IFO
Enheten för tillstånd
871 80 HÄRNÖSAND

Ansökan ska göras i god tid. Vid nyansökan eller ägarbyte bör ansökan inlämnas till socialförvaltningen tre månader före det att ett eventuellt tillstånd ska börja gälla. För tillfällig alkoholserving till allmänheten ska komplett ansökan inlämnas senast två månader innan ett eventuellt beslut ska börja gälla och vid tillfällig ansökan om serveringstillstånd till slutna sällskap, senast 10 arbetsdagar innan ett eventuellt beslut börjar gälla.

1. 20010:1622

2. 1993:581

3. 2009:929

2. Serveringstider

Kommunens handläggning av inkomna ansökningar enligt alkohollagen

Tillståndsmyndigheten tar emot ansökningshandlingarna och registrerar uppgifterna i ett ärendehanteringssystem.⁴ Uppgifterna i registret följer under offentlighetsprincipen. För uppgifter som rör sökandens personliga eller ekonomiska förhållanden finns särskilda sekretessbestämmelser.⁵ Då samtliga handlingar kommit in till tillståndsmyndigheten behandlas ärendet.

Enligt alkohollagen måste alltid en ansökan om serveringstillstånd som avser servering året om eller årligen under en viss period, remitteras till polismyndigheten för yttrande innan ärendet får godkänt (8 kap 11 §). Övriga myndigheter som kontaktas kan bland annat vara räddningstjänsten, kronofogde- och skattemyndigheten. Vid tillståndsprövningen förutsätts att bedömningen utgår från inskickade ansökningshandlingar, uppgifter inhämtade från besök på det aktuella serveringsstället, genom yttrande från remissinstanserna samt den kunskap som förvaltningen har fått om det aktuella området/serveringsstället/sökanden.

Grundförutsättning för att få tillstånd till alkoholservering är att man klarar behörighetskraven i lagen och att inhämtade remissyttrandena inte ger anledning till misstanke om att alkoholpolitiska missförhållanden uppstår i samband med restaurangetableringen. Om en myndighet uppger några negativa uppgifter om sökanden måste han/hon få möjlighet att svara på uppgifterna och principen är att ingen ska dömas ohörd.⁶ Varje beslut om helt eller delvis avslag på ansökningar om serveringstillstånd måste motiveras med hänvisning till lagen, tillämpningsföreskrifter eller det alkoholpolitiska programmet.

Serveringstid som efter normaltiden är utsträckt till 01.00 beviljas för permanent verksamhet aldrig längre än till klockan 02.00 (8 kap. 19 §).

Serveringstid senare än 02.00 ska bedömas restriktivt och beviljas endast för etablerade restauranger vid särskilt motiverade tillfällen.

Serveringstillstånd efter kl. 01:00 beviljas enbart tillståndshavare eller sökande vars samtliga personal genomgått utbildningen Ansvarfull alkoholservering. Serveringsstället ska vara utrymt senast 30 min efter serveringstidens utgång.

3. Stadigvarande serveringstillstånd

Alkohollagens regler styr hur servering av alkoholdrycker ska skötas. Servering av spritdrycker, vin och starköl mot betalning får bara ske om man har serveringstillstånd. Alkohollagens regler gäller alla som deltar i försäljningen av alkoholhaltiga drycker. Det betyder att tillståndshavaren samt alla som serverar har ett personligt ansvar. I en prövning av ett serveringstillstånd görs tre olika prövningar vilka är:

- Sökandens lämplighet
- Serveringsställets lämplighet
- Alkoholpolitisk prövning

Sökandes lämplighet

Sökande ska ha kunskap om alkohollagstiftningen och ekonomiska förutsättningar för att sköta verksamheten på ett tillfredställande sätt. Sökande ska genomgå ett prov för att visa att han/hon har de kunskaper om alkohollagen och anslutande föreskrifter som krävs för att arbeta med serveringsverksamhet. Kommunen är ansvarig för att provet genomförs (8 kap. 12 §).

⁴ Personuppgiftslagen 10§

⁵ Offentlighets- och sekretesslagen 2009:400,30 kap.20§

⁶ Förvaltningslagens 17§ (1986:223).

På serveringsställe där serveringstillstånd gäller ska tillståndshavaren eller utsedd serveringsansvarig person ha uppsikt över serveringen och vara på plats under hela serveringstiden. För servering av spritdrycker, vin eller starköl får endast personal anlitas som är anställd av tillståndsinnehavaren eller är inhyrd från så kallad bemanningsföretag. Restaurangskolor med serveringstillstånd får i utbildningssyfte anlita restaurangskolans elever (8 kap. 18 §) Alla restauranger som serverar alkoholdrycker ska se till att all personal som arbetar med servering av alkoholdrycker genomgår utbildning i Ansvarsfull alkoholservice.

Krav på svenska språket

Ett krav ställs även på tillståndshavaren att han eller hon ska kunna göra sig förstådd gentemot gästerna, särskilt när det gäller frågan om åldersgräns och överservering. Vidare ställs kravet att en dialog ska kunna föras med tillståndsmyndigheter.

Serveringens lämplighet

Ett permanent tillstånd ska endast ges om serveringsstället har ett kök i anslutning till serveringslokalen samt att gästerna erbjuds ett varierat utbud av lagade maträtter.

Köket ska vara av sådan karaktär att lagad mat i tillräcklig omfattning kan tillredas av råvaror. Vanliga lägenhetsspisar och mikrovågsugnar för prefabricerade matvaror godkänns inte.

Efter klockan 23.00 får dock utbudet av mat begränsas till ett fåtal enklare rätter. En drinkbar ska vara en mindre betydande del av serveringsstället och vara utformad i närhet till matsal.

(8 kap.15 §).

I den nya alkohollagen ges den som har ett stadigvarande tillstånd att servera spritdrycker rätt att krydda sin egen snaps till sin servering men måste då anmäla detta till kommunen (8.kap.3 §).

Serveringsstället ska med hänsyn till omständigheterna ha tillräckligt antal sittplatser för matgäster, vilket innebär att serveringslokalen

ska erbjuda plats för minst hälften av det antal personer som lokalen är godkänd för. Antal tillåtna gäster i varje serveringslokal avgörs av räddningstjänsten och ska framgå av en skylt i lokalen (8 kap. 16 §).

Alkoholpolitisk prövning

Syftet med alkohollagens bestämmelser är att motverka risken för att servering av alkohol för med sig alkoholpolitiska missförhållanden som exempelvis att närboende och grannar inte störs på ett oacceptabelt sätt (8 kap. 20 §)

Ibland ingår svåra avvägande vid tillståndsgivningen där olika intressen ställs mot varandra. Alkoholagstiftningen har kommit till för att begränsa alkoholens skadeverkningar och är i första hand en skyddslagstiftning. Hänsyn ska tas till polisens yttrande i tillståndsprövningen om ordningsläget i området där en servering ska etableras. I de fall alkoholpolitisk hänsyn ställs mot företagsekonomiska eller näringspolitiska ska den alkoholpolitiska hänsynen ha företräde.

Kriterier vid bedömning av alkoholpolitiska olägenheter

- De fall där polismyndigheten avslår ansökan med hänvisning till ordningsproblem på serveringsstället och i dess närmsta omgivning.
- De fall där kommunen har kunskap om missförhållanden på serveringsstället eller beträffande sökandes lämplighet.
- Serveringstillstånd ska inte ges till restauranger som har för avsikt att etablera verksamhet i närhet av särskilt känsliga områden som till exempel närhet till skol- och utbildningsverksamhet, ungdomsgårdar och idrottsplatser. Serveringstillstånd ska inte heller meddelas till spel- och sexklubbar.

4. Tillfälliga serveringstillstånd till allmänheten

Tillfälliga tillstånd gäller för ett enstaka tillfälle eller tidsperiod. Tillståndet kan ges för servering till allmänheten eller till slutna sällskap och förutsätter att det inte är fråga om en verksamhet som regelbundet återkommer (8 kap. 2 §).

Kriterier vid ansökan om tillfälliga tillstånd till allmänheten

- Endast juridisk eller fysisk person som har permanent tillstånd att servera alkoholhaltiga drycker kan få tillfälligt tillstånd att servera alkoholdrycker till allmänheten.
- Tillstånd för servering av spritdrycker⁷ ska inte beviljas vid ansökan om tillfällig servering till allmänheten.
- En förutsättning för tillstånd är att kraven från övriga myndigheter är uppfyllda och att rätten att använda marken kan intygas.
- Ett evenemang som huvudsakligen vänder sig till en ungdomlig publik under 20 år ska inte ges tillstånd. Vilken inriktning evenemanget har kan bland annat framgå genom val av musik, artist eller evenemangets marknadsföring. I tveksamma fall ska inte tillstånd lämnas.
- Lagad eller på annat sätt tillredd mat ska serveras.
- Tillförlitlig tillsyn av serveringen måste garanteras. I den ingår att servering och konsumtion av alkohol enbart sker inom avgränsad serveringsyta.
- I det tillfälliga tillståndet bör det antal personer som brandskyddet godkänt för verksamheten anges och hur många bordsplatser som meddelats.

⁷ Med sprit avses vätska som framställts genom destillering eller annan process och som innehåller alkohol

5. Slutna sällskap

Serveringstillstånd kan ges för servering i förening, företag eller annat slutet sällskap⁸ (8 kap. 2 §). Sökande ska uppfylla definitionen slutet sällskap.

- Före arrangemanget ska arrangören ha kontroll över vilka personer som är inbjudna t.ex. genom att ta emot anmälningar.
- Slutna sällskap ska vara en begränsad grupp som har något gemensamt intresse man samlas kring utöver det arrangemang som tillståndet söks för. Det kan till exempel vara en förening eller annat sällskap.
- Serveringslokalen får inte vara öppen för insläpp av allmänheten under pågående arrangemang för slutet sällskap. Om entréavgifter tas ut och lokalen på så sätt är öppen för allmänheten är serveringen inte att betrakta som servering till slutet sällskap.
- Lagad eller på annat sätt tillredd mat ska erbjudas.
- Serveringstider ska prövas utifrån samma kriterier som gäller för tillstånd för servering till allmänheten.

6. Uteservering

Uteserveringar har blivit alltmer populära och antalet växer för varje år. I Härnösand beviljas även tillstånd till alkoholserving vid uteserveringar. På uteserveringar ska lagad eller på annat sätt tillredd mat erbjudas och serveringsytan på uteserveringen ska upptas av sittplatser vid bord. Grunden för uteservering är bordsservering men kravet på bordsservering kan frångås under förutsättning att tillsyn på uteserveringen kan garanteras.

Frågor om tillstånd rörande utformning och placering av uteservering kan samhällsförvaltningen ge svar på. Vid ansökan är det viktigt att i god tid kontakta både polismyndigheten och samhällsförvaltning.

⁸ Se bilaga 1

7. Tillståndsgivning för teaterfoajéer

Tillstånd för servering av starköl och vin i foajéer till teater eller konsertlokal under paus i föreställning eller konsert, får ges utan krav på servering av mat. Det ställs inte heller krav på matserving vid provsmakning enligt 8 kap. 6 - 7 §§.

8. Catering

Den som bedriver cateringverksamhet för slutna sällskap kan få stadigvarande serveringstillstånd under förutsättning att den lokal där serveringen äger rum för varje tillfälle anmäls och godkänns av kommunen. Den som arbetar med cateringverksamhet ska ha ett eget kök för tillagning av mat för att få ett stadigvarande serveringstillstånd (8 kap. 4 §).

9. Diskriminering på krogen

I Härnösand kommun ska alla medborgare ha samma rätt att delta i kommunens nöjesliv oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etniskt tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder eller sexuell läggning.

10. Idrottsanläggningar och & ungdomsmiljö

Vid tillståndsprovning finns det skäl att uppmärksamma alkoholservering på idrottsanläggningar så att den inte inkräktar på en av samhällets grundläggande alkoholpolitiska värderingar, nämligen att idrott och alkohol inte hör ihop.

Idrottsrörelsen ställer sig bakom samhällets mål att minska alkoholkonsumtionen och framför allt senarelägga ungdomars alkoholdebut. Som landets i särklass största ungdomsrörelse har idrotten ett medansvar när det gäller alla idrottsungdomars alkoholvanor⁹. Utgångspunkten är att idrotten ska utgöra en trygg miljö också ur alkoholsynpunkt. Föräldrar ska med förtroende kunna låta sina barn delta i föreningslivet. Detta innebär:

- Att inga alkoholdrycker ska förekomma bland vare sig ledare eller aktiva i samband med idrottsverksamhet för barn och ungdomar till exempel under träningsläger och tävlingar eller resor till och från dessa.
- Att i samband med idrottsevenemang undvika försäljning av alkoholdrycker till allmänheten då ungdomar ska kunna besöka idrotts-evenemang av olika slag i förvisning om att alkoholservering inte förekommer.
- Att idrottsföreningar och förbund uppmärksammar lagstiftning som gäller marknadsföring av alkohol.
- Att idrottsföreningar och förbund i sponsorsammanhang avstår från sådana uppdrag som kan uppmuntra eller på annat sätt leda till ökad alkoholkonsumtion¹⁰.

⁹ Riksidrottsförbundets alkoholpolicy (1999 reviderad 2007)

¹⁰ Riksidrottsförbundets riktlinjer

¹¹ Handbok Alkohollagen

11. Tillsyn

Syftet med tillsyn är att implementering av politiska beslut övervakas och granskas. En central tillsynsmyndighet, Statens folkhälsoinstitut, ska följa utvecklingen och vara vägledande vid användandet av lagen¹¹. Länsstyrelsen som regional tillsynsmyndighet, ska bland annat ge kommunen vägledning men också utföra tillsyn av kommunens verksamhet. Kommuner och polismyndigheter ska utföra den direkta tillsynen. Kommunen ska också upprätta en tillsynsplan som sedan ska lämnas till länsstyrelsen (9 kap. 2 §).

Alkohollagen är en sträng skyddslagstiftning som lägger ett tungt ansvar på kommunen att se till att alkoholservering sker under ordnade former för att minska både sociala och medicinska skadeverkningar. En väl fungerande tillsynsverksamhet är en hörnsten i det alkoholskadeförebyggande arbetet.

Tillståndshavaren har alltid det yttersta ansvaret och har ett totalt tillsynsansvar för den egna restaurangen (8 kap.18 §). Kravet på ordning och nykterhet innebär skyldighet att avbryta serveringen innan problem uppstår och gäller både på serveringsstället och i dess direkta närhet (8 kap. 20 §). Tillägg som gäller tillfälliga tillstånd till allmänheten ska beskrivas exempelvis stadsfest och liknande samt ungdomsverksamhet

Grundläggande orsak till urval av tillsystema Valet av tema för tillsynsarbete ska göras utifrån de riskbedömningar tillsynsmyndigheten gör. Ett exempel är alkoholrelaterade våldsbrott som har hög frekvens inte bara i Härnösand utan i hela riket. Största fördelen är att en grundläggande orsak till alkoholrelaterad brottslighet uppmärksammas, även om detta kan vara resurskrävande.

Tillsynsupplägg

Restaurangnäringen är en tillväxtbransch och en viktig arbetsgivare. Det är även en del av ett samhälle med levande nöjesliv och med många mötesplatser. Men det är också en bransch där det omsätts stora summor pengar vilket kan vara osunt för konkurrensen, försvårar för de anställdas trygghet och lockar till sig organiserad brottslighet.

Tillsynen i kombination med möjligheter till sanktioner är ett viktigt instrument för att restaurangverksamheten bedrivs enligt gällande lagar och bestämmelser.

Allt tillsynsarbete förutom förebyggande tillsyn, ska utföras oannonserat vilket tillståndshavarna är medvetna om genom utbildningen Ansvarfull alkoholservice.

Orsakskedjan mellan alkohol och våld är väl dokumenterad och av misshandelsfallen i Sverige sker 80 procent i samband med alkoholkonsumtion. När berusningsgraden är hög och många alkohelpåverkade människor samlas på en och samma plats, ökar risken för våld. Ju fler serveringstillstånd som beviljats i ett område, desto större är risken för misshandelsbrott. Internationell forskning visar att det också finns ett samband mellan våld och trängsel samt mellan våld och låga priser på alkohol¹². Tillsynsarbetet ska därför koncentreras på följande konkreta ämnen:

- Servering av alkoholdrycker ska ske med återhållsamhet och får inte vara orsak till missförhållanden i fråga om ordning och nykterhet (8 kap. 20 §).
- Försäljning av alkoholdrycker ska skötas på ett sådant sätt att skador i möjligaste mån undviks (3 kap. 5 §).
- Tillståndshavaren ska se till att ordning och nykterhet råder på försäljningsstället (8 kap. 20 §).

Inre tillsyn

Inre tillsyn avser beslut i enlighet med alkohollagen samt kontroll av uppgifter från olika myndigheter, främst i frågor om ekonomi men även rapporter om tillståndshavarens verksamhet. Till den inre tillsynen räknas också en pågående övervakning av restaurangens marknadsföring i annonser och liknande

Yttre tillsyn

Yttre tillsyn innebär att kontroll av att restaurangernas alkoholservice sker med lagligt tillstånd och inte bryter mot lag eller föreskrif-

ter. Viktiga delar i bedömningen är tillsyn av ordningsläget utanför restaurangen, kontroll av att servering till underårig inte bedrivs samt att servering inte sker till berusade personer.

Mycket av den inre tillsynen kan göras på kontorstid vid skrivbordet medan den yttre tillsynen förutsätter tillsyn på restaurangen fram för allt kvällstid och nattetid.

Samordnad tillsyn

Med samordnad tillsyn avses ett fördjupat tillsynsarbete som flera berörda myndigheter planerar och/eller genomför tillsammans. Dessa deltar med stöd av den lagstiftning som gäller för deras respektive sakområde. Detta hindrar inte att en kommun kan anlita en tjänsteman eller konsult från exempelvis skattemyndigheten, samhällsförvaltningen eller räddningstjänsten vid gemensamma tillsynsbesök.

Förebyggande tillsyn

Förebyggande tillsyn är ytterligare en viktig del i det alkohol och drogförebyggande arbetet och omfattar direkta informations- och utbildningsinsatser till restaurangägare och personal¹³.

¹² Statens folkhälsoinstituts Handbok i tillsynmetoder för kommun och polis

¹³ Återkommande utbildning i Ansvarfull alkoholservice, samverkansträffar och detaljhandelsutbildning

12. Kassaregister

Den som har tillstånd för servering av spritdrycker, vin och/eller starköl till allmänheten och stadigvarande tillstånd för servering till slutet sällskap ska registrera all försäljning i ett kassaregister¹⁴ (9 kap. 14 §). Vid varje försäljningstillfälle ska kunden erbjudas ett kvitto som är framställt av kassaregistret. Även om kunden inte vill ha något kvitto så ska tillståndshavaren ta fram ett kvitto. Kassaregistret ska på ett säkert sätt visa alla transaktioner som gjorts.

För varje kassapparat ska följande kunna visas:

1. Kassakvitto (kassanota) med följande uppgifter

- Tillståndshavarens namn
- Organisationsnummer
- År, datum och klockslag
- Löpnummer för försäljning
- Identitet för varje enskild kassaapparat
- Försäljningsbelopp med specificerad moms
- Varuslag (mat, spritdrycker, vin, stark öl, öl, övriga drycker, entré, garderob)

2. Z -utslag med löpnummer och Grand Total

3. X -utslag

4. Kassakontrollremsa eller utskrift från journalminne som i detalj och i kronologisk ordning visar samtliga transaktioner som gjorts i kassaregistret.

13. Marknadsföring

Den 1 januari 2000 infördes regler om marknadsföring i alkohollagen och tillsynsmyndighet är konsumentverket och kommunerna (7 kap. 1 §).

Ansvar

Det är förbjudet med marknadsföringsåtgärder som är påträngande, uppsökande eller som uppmanar till användning av alkohol. Marknadsföring får inte rikta sig särskilt till barn och ungdomar, och inte heller på något sätt beskriva dem.

Om man bryter mot regler för marknadsföring på serveringsställen är det kommunen som ingriper med en så kallad varning. Socialförvaltningens IFO enhet kan också bestämma särskilda villkor för att man ska kunna få ha serveringstillstånd. I särskilt alvarliga fall kan serveringstillståndet återkallas.

Tillsyn

Tillsynsansvaret fördelas mellan konsumentverket och kommunen. Det kommunala tillsynsansvaret begränsas till marknadsföring på serveringsställena och i deras närhet, till exempel reklam i fönster eller på markiser.

¹⁴ lag (2007:592) om kassaregister

14. Försäljning av tobak

En ny tobakslag trädde i kraft den 1 augusti 2010.¹⁵

Anmälningssplikt

Från och med den 1 juli 2002 gäller skärpta bestämmelser för försäljning av tobaksvaror. Detta innebär bland annat en anmälningsskyldighet för varje försäljningsställe som säljer eller tänker sälja tobaksprodukter som cigaretter, cigarrer, snus och pipetobak.

Anmälningssplikten omfattar all försäljning till konsument, både permanent som tillfällig. Även ideella föreningar som är befriade från skattskyldighet vid näringsverksamhet omfattas av anmälningssplikten.

Anmälningssblankett kan hämtas eller beställas från socialförvaltningen. Blanketten finns även på kommunens hemsida www.harnosand.se under rubriken blankettarkiv. Innan försäljning av tobaksvaror påbörjas ska anmälan skickas till:

Härnösands kommun

Socialförvaltningen/IFO
Enheten för tillstånd
871 80 HÄRNÖSAND

18 årsgräns

Tobaksvaror får inte säljas eller på annat sätt lämnas ut till någon som inte fyllt 18 år. Statens folkhälsoinstitut har lämnat rekommendationer att begära legitimation av alla som ser ut vara under 25 år. Åldersgränsen gäller all form av tobaksförsäljning och innebär att man även ska kunna kontrollera köparens ålder då försäljning sker via tobaksautomater eller Internet. Det är ägarens ansvar att organisera försäljningen på ett sätt så att underåriga inte kan köpa varorna.

En tobaksvara får inte heller säljas eller lämnas ut om försäljaren misstänker att tobaken kommer att överlämnas till någon som inte fyllt 18 år.

Avgift

Kommunen får ta ut en tillsynsavgift baserad på den kommunala självkostnadsprincipen.

Avgiften gäller inte för dem som betalar tillsynsavgift enligt alkohollagen¹⁶.

Egenkontrollprogram

Vid försäljning av tobaksvaror är ägaren skyldig att utföra en särskild kontroll över försäljningen. Detta innebär att ta fram ett program med rutiner över hur försäljning av tobaksvaror ska gå till särskilt vad det gäller kontroll av ålder. Alla som säljer tobaksvaror ska ha ett skriftligt egenkontrollprogram och som tillsammans med anmälan om försäljning skickas till kommunen.

Tillsyn

Kommunen har tillsammans med polismyndigheten tillsynsansvaret över försäljningen. Den löpande tillsynen över tobaksförsäljningen sköts av socialförvaltningen. Tillsynen inriktar sig fram för allt på information och rådgivning.

Ansvar

Vid tobaksförsäljning ska tobakslagens bestämmelser följas. De viktigaste kraven är att ingen försäljning får ske till personer som är under 18 år eller någon som man misstänker har tänkt låna till någon som fyllt 18 år. Ägaren är skyldig att ge sin personal den information och det stöd som de behöver för att de ska kunna följa tobakslagens bestämmelser. Detta innebär att han/hon även ansvarar för att den övriga personalen känner till de regler som gäller samt att det skapas rutiner för åldersgränskontrollen så att reglerna efterföljs. Kassa personalen har ett personligt straffansvar om tobak säljs till en person som inte fyllt 18 år.

Vattenpipa

Försäljning av tobak regleras under tobakslagen och så även vattenpipstobak, och av den anledningen får personer under 18 år inte köpa denna typ av tobak. Lagen tillämpas även om en produkt endast innehåller ett fåtal procent tobak. Enligt lagen ska tobaksprodukter för användning av vattenpipa förses med varningstexter¹⁷. Den så kallade ört tobaken¹⁸ som också kan användas vid vattenpipor rökning innehåller inte någon tobak och omfattas därför inte av reglerna i tobakslagen.

¹⁵ 1993:581

¹⁶ Statens folkhälsoinstitut (2009)

14. Försäljning av folköl

Den största andelen av försäljning av folköl sker inom detaljhandels-, – livsmedelsbutiker och andra butiker.

Anmälningssplikt

I de förändringar i alkohollagen¹⁹ som gjordes ska den som bedriver detaljhandel med eller servering av folköl anmäla verksamheten hos kommunen. Om det är nödvändigt kan ett register upprättas²⁰ för att arbetsuppgifter i samband med tillsyn ska kunna utföras.

Anmälningssblankett kan hämtas eller beställas från socialförvaltningen.

Blanketten finns även på kommunens hemsida www.harnosand.se under rubriken blankettarkiv. Innan försäljning av tobaksvaror påbörjas ska anmälan skickas till:

Härnösands kommun
Socialförvaltningen/IFO
Enheten för tillstånd
871 80 Härnösand
Krav vid försäljning

De krav som alkohollagen anger för försäljning av folköl är bland annat en godkänd livsmedelslokal vilket innebär att försäljning av matvaror bedrivs i lokalen.

Kunden ska i butiken kunna köpa en komplett måltid med bröd, mejerivaror och kylda eller frysta livsmedel. Däremot anses inte livsmedel inom det så kallade kiosksortimentet vara matvaror. Alkohollagen innebär också förenklingar i vad som avser servering av folköl. För servering måste följande krav vara uppfyllda:

- Lokalen måste vara en godkänd livsmedelslokal
- Vid servering av öl måste matservering samtidigt bedrivas i lokalen
- Det ska finnas ett yrkesmässigt tillstånd att hantera livsmedel
- Ett serveringstillstånd ska finnas

Egen tillsyn

Den som bedriver detaljhandel med eller servering av folköl är skyldig att ha särskild kontroll över försäljning eller servering. Det innebär att ta fram ett program över rutiner över hur försäljningen av folköl ska gå till, särskilt vad det gäller ålderskontroll. Alla som säljer folköl ska ha ett egenkontrollprogram.

Exempel på innehåll i ett egenkontrollprogram:

- Utse försäljningsansvarig
- Informera nyanställda om regler och rutiner för personalen
- Se till att ölet inte marknadsförs enligt gällande bestämmelser
- Regelbunden intern kontroll att personalen följer reglerna
- Se till att det finns tydlig information om reglerna anslagna i butiken och dokumentera att åtgärderna om programmet vidtagits

Kommunens tillsyn

Kommunens uppgift i förhållande till detaljhandeln är utbildning, information, rådgivning och kontroll av egentillsynsprogrammen. Programmet för egentillsyn kan granskas av kommunen och diskuteras med den som svarar för försäljningen eller serveringen. Enligt lagstiftningen har kommunen rätt att ta en tillsynsavgift av handlarna. Avgiftsuttaget är frivilligt och storleken måste avgöras med hänsyn till självkostnads och likställighetsprincipen.

Kommunen har tillsammans med polismyndigheten tillsynsansvaret över försäljningen. Den löpande tillsynen över ölförsäljningen sköts av socialförvaltningen. Tillsynen inriktar sig framför allt på information och rådgivning. Kommunen ska förutom att upplysa om de regler som gäller även ingripa med förelägganden vid överträdelser.

Ansvar

Kommunen kan förbjuda detaljhandel med eller servering av folköl eller ge en varning om bestämmelserna i alkohollagen inte följs. Tiden för förbud mot fortsatt försäljning av öl är sex månader. Vid upprepad eller allvarlig misskötsel kan ett förbud på fortsatt försäljning under en period av tolv månader ges.

¹⁷ Statens folkhälsoinstitut (2009)

¹⁸ Örttobak är den massa som används i vattenpipa och som är tillverkad av sockerrör.

¹⁹ 1 juli 2001 (prop.2001/01:97)

²⁰ Prop. 2001/02:64

15. Försäljning av receptfria läkemedel

Den 1 november 2009 trädde en ny lag²¹ om handel med vissa receptfria läkemedel i kraft och där nikotinläkemedel ingår i begreppet vissa receptfria läkemedel. Lagen innehåller bestämmelser om detaljhandel med vissa receptfria läkemedel på andra ställen än öppenvårdsapotek. Detaljhandel av vissa receptfria läkemedel får, med undantag av nikotinläkemedel, inte bedrivas i serveringsutrymmen.

Den som tänker bedriva detaljhandel med vissa receptfria läkemedel ska enligt lagen anmäla detta till Läkemedelsverket och ha ett egenkontrollprogram för försäljningen. Man ska också kunna upplysa konsumenter om var man kan få farmaceutisk rådgivning om läkemedel. Vidare gäller 18 års gräns för försäljning precis som vid försäljning av folköl, tobak och nikotinläkemedel.

Anmälan

Anmälan av försäljning ska göras till Läkemedelsverket. Information om hur du gör anmälan hittar du på Läkemedelsverkets webbplats www.lakemedelsverket.se. Där hittar du även information om lagar och föreskrifter, vilka läkemedel som får säljas, avgifter etc.

Kontroll

Kommunen ska kontrollera att butikerna följer regelverket och rapportera brister till Läkemedelsverket som då kan vidta åtgärder.

Egenkontrollprogram

Ett egenkontrollprogram som är anpassat för den enskilda verksamheten ska vara upprättat när verksamheten startar. Egenkontrollprogrammet ska vara aktuellt och revideras enligt en bestämd instruktion. Egenkontrollprogrammet ska vara öppet för tillsyn och kontroll. Verksamhetsutövaren ansvarar för att personal som deltar i detaljhandeln känner till innehållet i det gjorda egenkontrollprogrammet samt de bestämmelser som gäller på området. Se bilaga 2

16. Remissinstanser

Vid handläggning av ansökningar enligt alkohollagen är samhällsnämnden alltid en given remissinstans. Samhällsnämnden är kontrollmyndighet enligt livsmedelslagstiftningen. Att starta en livsmedelsverksamhet som kan bli aktuell för alkoholserving eller försäljning av öl (restaurang eller butik) kräver inget godkännande från samhällsnämnden utan denna typ av verksamhet ska i stället registreras. Eftersom en registrering endast är av administrativ karaktär sker ingen prövning innan verksamheten kan starta och det finns heller inget beslut som reglerar vad som får och inte får ske i verksamheten. Däremot ska betydande förändringar i verksamheten anmälas till samhällsnämnden liksom om verksamheten upphör.

Samhällsförvaltningen gör sedan vid varje kontrollbesök en bedömning av hur verksamheten fungerar och om den verksamhet som bedrivs är säker. Om inte, kan det bli aktuellt med sanktioner som t.ex. föreläggande eller förbud.

Polismyndigheten är en obligatorisk remissinstans enligt alkohollagens 8 kap.11 §. Polismyndigheten ska i yttrande redovisa de förhållanden som ligger till grund för polismyndighetens bedömning, framför allt om sökandens lämplighet att ansvara för verksamheten.

I polisens bedömning av verksamheten kan också inriktning och geografiskt läge vara av betydelse för kommunens senare bedömning om risk för alkoholpolitiska olägenheter. Statistik om brott och omhändertagande i området kan även bifogas yttrandet. Är sökande, eller har varit aktuell i polisregister för brott som kan vara av betydelse för bedömning om sökandens lämplighet, ska det redovisas.

Räddningstjänsten utför vid behov brandtillsyn och utfärdar särskilda anvisningar för lokalens utformning ur brandskyddssynpunkt.

Exempel på andra viktiga remissinstanser är Skatteförvaltningen och Kronofogdemyndigheten.

²¹ 2009:730

17. Kommunala avgifter

Avgiftsuttaget bestäms av kommunfullmäktige²² och följer de allmänna krav som finns beträffande kommunala taxor. Rätten att ta ut avgift omfattar såväl själva tillståndsprövningen som kostnader för den löpande tillsynen av restaurangerna.

Ansökningsavgifter från och med 2010-09-01

Nyansökningar	20 % av pris basbeloppet	8 500
Utvidgade tillstånd	13 % av pris basbeloppet	5 500
Utökade serveringstider	7 % av pris basbeloppet	3 000
Tillfälliga tillstånd/allmänheten	14 % av pris basbeloppet	6 000
Tillfälliga tillstånd mer än en dag Med början dag 2 och följande dagar		6 000 plus 1 000 kr/dag
Ansökan om tillfälliga tillstånd till allmänheten som kommer in senare än en månad innan planerat evenemang sker		10 000
Tillfälliga tillstånd/slutna sällskap		600
Tillsynsavgift från och med 2010-09-01		
Fast tillsynsavgift	2,3 % av pris basbeloppet	1 000
Rörlig tillsynsavgift	(omsättningsberoende)	1 250-7 500 kr/år

22. 2010-06-01 § 76

Bilaga 1.

Definition av slutna sällskap

Ett slutet sällskap kan vara:

- En så kallad klubb rättighet, det vill säga ett tillstånd för ett visst sällskap som förening, företag, klubb, personalgrupp o dylikt.
- En festvårings rättighet, det vill säga ett tillstånd till en restaurangrörelse som på beställning bedriver servering till olika slutna sällskap.
- Förening/organisation, ideell förening eller stiftelse som söker tillstånd ska ha en tillfredställande organisation. Den ska vidare ha ett namn som kan särskiljas från andra organisationer och ha antagit stadgar med någorlunda fullständighet. En sökande som tilldelats organisationsnummer av skattemyndigheten anses i normalfall uppfylla dessa krav.
- För att det ska vara fråga om slutet sällskap krävs att medlemskretsen är känd vid tidpunkten för det aktuella arrangemanget. Vidare krävs att det finns ett gemensamt intresse eller annat värdemässigt samband. En näringsidkare som bjuder in till fest eller arrangemang kan inte kalla det slutet sällskap, men det är däremot ett arrangemang som genomförs på beställning. Exempel på underlag som kan användas för att bedöma en förening är föreningsstadgar, uppgifter om styrelsens sammansättning, styrelse eller årsmötesprotokoll, verksamhetsberättelse och medlemsförteckning. Antal medlemmar kan också vara av betydelse.
- En förening som omfattar en stor del av innevanarna på en ort eller en lokalförening som även är öppen för samtliga medlemmar inom en viss region kan inte anses vara slutna sällskap.
- Serveringslokalen får inte vara öppen för inläpp av nya gäster under pågående tillställning. Om entréavgift tas ut och lokalen är öppen för nya gäster under tiden tillställningen pågår, får serveringen anses riktad till allmänheten. De krav som måste uppfyllas är att det för festen ska finnas en bokning gjord i förväg och att uppgifter har lämnats om grupp/sällskap och antal personer. Det är inte tillåtet att grupp/sällskap bildas i serveringslokalen.

Servering av starköl, vin och spritdrycker får endast ske om tillstånd meddelats. Serveringstillstånd krävs inte för servering som ordnas och samtliga fyra punkter måste vara uppfyllda

1. utan vinstintresse
2. i andra lokaler än där det bedrivs yrkesmässig försäljning av alkoholdrycker eller lättdrycker
3. vid enstaka tillfällen för vissa, i förväg bestämda personer
4. utan annan kostnad för deltagarna än kostnaderna för inköp av dryckerna

Bilaga 2.

Egenkontrollprogram

Egenkontrollprogrammet (17 §) ska innehålla:

1. instruktion för hur anmälningar om väsentliga förändringar enligt 5 § ska göras
2. instruktion för hur det ska säkerställas att inköp av läkemedel sker i enlighet med 6 §
3. instruktion för mottagande och kontroll av leveranser i enlighet med 7 §
4. instruktion för hur läkemedel ska exponeras och förvaras i enlighet med 8 och 9 §
5. instruktion för hur tillhandahållande av läkemedel ska ske i enlighet med 10 och 11 §
6. instruktion för hur läkemedel som enligt 11 § inte får lämnas ut ska tas om hand på lämpligt sätt
7. instruktion för hur reklamationer och indragningar av läkemedel ska hanteras i enlighet med 12 och 13 §
8. instruktion för hur läkemedel som enligt 14 § inte får lämnas ut på nytt ska tas om hand på lämpligt sätt
9. instruktion för hur dokumentation enligt 15 § ska upprättas och arkiveras
10. instruktion för hur personalen fortlöpande ska hållas förtrogen med egenkontrollprogrammets innehåll samt gällande bestämmelser på området i enlighet med 16 §
11. instruktion för hur bestämmelserna om åldersgräns vid köp av läkemedel i 12 och 13 § lagen (2009: 730) om handel med vissa receptfria läkemedel ska följas
12. instruktion för hur kravet på information i 15 § lagen (2009: 730) om handel med vissa receptfria läkemedel ska uppfyllas
13. instruktion för hur uppgifter ska lämnas till Apotekens Service AB enligt 16 § 4 lagen (2009: 730) om handel med vissa receptfria läkemedel

Dokumentansvarig Karin Erlander Ali Ahlirof	Dokumentägare Socialnämnden	
Dokumenttyp Riktlinjer	Beslutad KS 2011-05-03 §78	

